

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені
М.П. ДРАГОМАНОВА

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

—

—

ЛЮ МЯОНІ

—

—

— УДК 378:091.3:78(043.3)

**ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-МОВЛЕННСВОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ
ПІДГОТОВКИ**

—

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

—

—

—

АВТОРЕФЕРАТ

— дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук

—

—

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник -

кандидат педагогічних наук, доцент
ЖИГІНАС Тетяна Володимирівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, професор
кафедри теорії та методики постановки
голосу.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
ТАНЬКО Тетяна Петрівна,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди,
професор кафедри естетичного виховання;

кандидат педагогічних наук, доцент
ПАРФЕНТЬЄВА Ірина Петрівна,
Миколаївський національний
університет імені В. О. Сухомилинського,
доцент кафедри музичного мистецтва.

Захист відбудеться 13 листопада 2019 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ - 30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 11 жовтня 2019 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Л. І. Паньків.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. На етапі інтеграції вітчизняної системи вищої освіти в європейський освітній простір проблема формування культури майбутніх учителів музики набуває особливого сенсу. Саме освітяни забезпечують культуротворчий вплив на підростаюче покоління, а мистецька освіта завжди плекала духовну культуру суспільства, в якій вчитель – самореалізована, відповідальна, діалектично-мисляча людина, цінує духовні багатства, тяжіє естетично збагатити Світ. У зв'язку з цим постає необхідність надання можливості студентам факультетів мистецтв педагогічних університетів оволодіти методикою вокальної підготовки, забезпечити умови формування їх вокально-мовленнєвої культури, складової вокально-виконавської культури – важливого фактору фахового вдосконалення майбутніх учителів музики України та Китаю.

Феноменологічним явищем сучасності виступає вчитель музики – вокаліст-виконавець, професіонал новітнього формату, надзвичайно бажаний для сучасної системи мистецької освіти на всіх ланках, особливо в сучасних умовах реформування. Основні питання професійної освіти плідно розкриваються в наукових працях А. Алексюка, І. Беха, В. Бондаря, Н. Демьяненко, І. Зимньої, І. Зязюна, Г. Костюка, О. Леонтєва, А. Маркової, І. Синиці, Т. Танько, Ю. Підласого, М. Фіцули, Ю. Штокгаузена та ін. Акцентуємо увагу, що феномен «педагогічна культура» трактується вченими як складова загальної культури особистості: у процесі вчителювання, трансляції професійних якостей учителя в діях, що відбуваються в певних умовах та потребують коректування та врахування специфіки педагогічної діяльності (В. Бенін, Є. Бондаревська, І. Ісаєва, В. Сластьонін та ін.).

Розкриття сутності феномена «вокально-мовленнєва культура» у вузько-специфічному уніфікованому мовленнєвому контексті виявлено в дослідженнях Л. Азарової, В. Антонюк, Л. Дерев'янка, Л. Косяк, О. Лесник, Н. Овчаренко, І. Парфентєвої, Т. Ткаченко та ін. Зауважимо, що термін «вокально-мовленнєва культура» використовується науковцями в прикладному значенні, наближеному до проблем вокального виконавства.

Аналіз сучасної теорії та практики вокальної підготовки майбутніх учителів музики дозволив з'ясувати існуючі суперечності між:

- необхідністю досягнення професійних результатів у вокально-педагогічній діяльності та недостатністю самооволодіння орфоепічною відповідністю у вокальному виконавстві;
- необхідністю збереження національних традицій вокального виконавства, зокрема в орфоепічному аспекті (формо-вживання, формотворення) та сучасними технологіями вокальної підготовки;
- необхідністю розв'язання комплексу завдань з формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики та недостатньою творчо-виконавською зорієнтованістю фахової підготовки студентів;

- недостатнім теоретичним осмисленням феномена «вокально-мовленнєва культура майбутніх учителів музики» та сучасними культурологічними вимогами щодо професійно-педагогічної діяльності;

- необхідністю здійснення якісної вокальної підготовки майбутніх учителів музики та недостатньою розробленістю методичної системи формування вокально-мовленнєвої культури студентів у процесі фахової підготовки.

Актуальність проблеми формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики, недостатність її теоретичного та практичного дослідження, наявність низки означених суперечностей зумовили вибір теми дисертації: *«Формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження входить до плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова й складає частину наукового напрямку: «Зміст, форми, методи і засоби вдосконалення підготовки вчителів музичного мистецтва» (протокол № 5 від 26 грудня 2014 року). Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол №3 від 28 листопада 2018 р.).

Мета дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити методику формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки.

Об'єкт дослідження – процес фахової підготовки майбутніх учителів музики у вищих педагогічних навчальних закладах.

Предмет дослідження – методика формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки.

Відповідно до мети визначено наступні **завдання** дослідження:

1. На основі вивчення науково-теоретичної літератури здійснити аналіз розробленості проблеми формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки.

2. Визначити сутність та зміст поняття «вокально-мовленнєва культура майбутнього вчителя музики», обґрунтувати структурні компоненти досліджуваного явища.

3. Розробити критерії і показники сформованості вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики та охарактеризувати їх рівневу відповідність.

4. Обґрунтувати принципи, педагогічні умови та розробити організаційно-методичну модель формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки.

5. Розробити методику формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки, експериментально перевірити її ефективність, представити стастичні результати дослідження.

Для розв'язання поставлених завдань в дисертації використано комплекс **методів дослідження**: *теоретичні*: аналіз науково-методичної літератури для визначення понятійно-категоріального апарату, стану розробленості проблеми формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики; узагальнення і систематизація теоретичних положень для обґрунтування методичної моделі формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки; *емпіричні*: педагогічне спостереження, анкетування, тестування, опитування, бесіди з метою дослідження характеру й рівнів сформованості основних структурних складових вокально-мовленнєвої культури та педагогічний експеримент для перевірки ефективності запропонованої методики формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі їх фахової підготовки; *методи математичної статистики* для визначення статистичної значущості результатів, отриманих у ході експерименту, та їх перевірки.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять теорії наукового пізнання; філософські положення про сутність мистецтва як специфічної форми суспільної свідомості та художнього пізнання дійсності; єдність теорії і практики; загальнопедагогічні принципи та підходи в умовах гуманітаризації освіти (В.Афанасьєв, І.Богданова, І.Блауберг, І.Дичківська, О.Овчарук, О.Пометун, Л.Хоружа, А.Хуторської, І.Зимня, Е.Юдін та ін.): системно-цілісний (Б.Гершунський, О.Лебедеєв, В.Єрмоленко, Р.Перченко, О.Савченко та ін.); діяльнісний (Б.Ананьєв, Л.Виготський, Г.Костюк, О.Леонтєєв, С.Рубінштейн, Б.Теплов та ін.), аксіологічний (В.Бондар, В.Сластьонін, В.Ядов та ін.) та особистісно-орієнтований (І.Бех, Є.Бондаревська, О.Пехота та ін.) підходи; психофізіологічні основи постановки голосу (І.Павлов, Л.Работнов, І.Сеченов, О.Яковлев та ін.), зокрема й китайських дослідників (Цзоу Чанхай та ін.); теорії педагогічної культури (О.Бондаревська, І.Підласий, І.Якиманська та ін.); теоретичні й методичні положення мистецької освіти (А.Абдулін, А.Болгарський, Т.Жигінас, А.Зайцева, А.Козир, Л.Масол, О.Олексюк, Г.Падалка, Л.Паньків, Є.Проворова, О.Ростовський, О.Рудницька, Гуан Дієнхуа, Лі Динвей та ін.); концептуальні засади формування вокально-мовленнєвої культури (Л.Азарова, В.Антонюк, Л.Дмитрієв, Л.Дерев'янка, В.Ємельянов, В.Морозов, О.Стахевич, Ю.Штокгаузен, Вей Лімін, Чжу Цзюньцяо та ін.); теорія та методика формування вокальної культури майбутніх учителів музичного мистецтва (Л.Василенко, А.Менабені, О.Прядко, С.Сквирський, Г.Стасько, Л.Тоцька, Т.Ткаченко, Ю.Юцевич, Вей Лімін, Лі Чуньпен, Пан Найсьєн, Сунь Гоцян, Чен Дін, Чжан Яньфен та ін.).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- *вперше* теоретично розроблено та експериментально перевірено методику формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки; обґрунтовано та представлено компонентну структуру формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-фонаційний,

творчо-виконавський компоненти); розроблено критерії та показники сформованості вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики (міра позитивного ставлення до вокального виконавства; ступінь готовності студентів до набуття власного тезаурусу вокально-виконавської діяльності; міра емоційної саморегуляції вокально-виконавських дій); включено до наукового обігу авторське визначення поняття «вокально-мовленнєва культура майбутніх учителів музики»;

- *удосконалено* зміст, форми і методи формування вокально-мовленнєвої культури студентів у вищих педагогічних навчальних закладах мистецького профілю; розроблено організаційно-методичну модель формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки;

- *набули подальшого розвитку* засоби комплексної діагностики формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю використання матеріалів дослідження для розв'язання проблеми формування вокально-мовленнєвої культури у процесі фахової підготовки майбутніх учителів музики України та Китаю з метою оптимізації навчального процесу у вищих педагогічних навчальних закладах (на рівні бакалавр та магістр); запропонована методика може бути використана в практиці підготовки студентів у педагогічних закладах мистецької освіти у процесі творчого самовдосконалення та вокально-виконавської діяльності майбутніх учителів музики України та Китаю; представлені методичні рекомендації можуть бути використані у процесі вокальної підготовки студентів України та Китаю.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки проведеного дослідження пройшли апробацію на Міжнародних «Педагогічних читаннях пам'яті професора О. П. Рудницької» (Київ, 2015 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні проблеми виконавської підготовки викладачів мистецьких дисциплін» (Херсон, 2016 р.); Науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми музичної освіти: історія, сьогодення і майбутнє» (Херсон, 2017 р.); I та II Міжнародних науково-практичних читаннях пам'яті академіка Анатолія Авдієвського (Київ, 2017-2018 р.р.); III Міжнародних науково-практичних читаннях пам'яті академіка А.Т. Авдієвського (Київ, 2019 р.), а також на щорічних звітних науково-практичних конференціях викладачів, аспірантів, докторантів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (2015-2018 рр.).

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/966 від 15.06.2018 р.); ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка № 2532/17 від 08.10.2018 р.); ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (довідка № 68-18-989/1 від 11.12.2018 р.).

Публікації. Основні положення і висновки дисертаційного дослідження висвітлено у 8 одноосібних публікаціях автора, з яких 5 – у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у міжнародному науковому фаховому виданні.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 249 сторінок, з них 198 – основного тексту. Робота містить 22 таблиці, 7 рисунків, що разом з додатками становить 51 сторінку.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито науково-методологічну базу, наукову новизну, теоретичне та практичне значення, наведено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі – *«Науково-теоретичні основи дослідження вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики»* – розглянуто сутність вокально-мовленнєвої культури як наукової категорії в контексті специфіки змісту вокальної культури майбутніх учителів музики; визначено методологічні підходи та представлено визначення поняття «вокально-мовленнєва культура майбутніх учителів музики», розроблено компонентну структуру означеного феномена.

На основі аналізу першоджерел з проблеми дослідження виокремлено відмінність понятійного ряду між «мовою» й «мовленням» (В. фон Гумбольдт, О. Потебня, Ф.де Соссюр та ін.). Теоретичні основи поняття мовлення як категорії філологічного знання розроблено вченими Н. Бабиц, І. Білодідом, Л.Булаховським, В. Виноградовим та ін. Культуру мовлення як актуальне завдання розвитку лінгвістичної науки досліджували відомі науковці (О.Пономарів, Д. Розенталь та ін.) та методисти (М. Вашуленко, В. Капінос, М. Пентилюк та ін.), у працях яких висвітлюються теоретичні засади розуміння поняття «мовленнєва культура», її основні риси та характеристики, прийоми і засоби формування. До проблеми формування культури мовлення зверталися мовознавці, лінгводидакти, психологи та психолінгвісти (Б.Ананьєв, Г.Костюк, В. Русанівський та ін.).

Виявлено, що питання фахової підготовки майбутніх учителів музики широко висвітлено в музично-педагогічній, методичній літературі. Загальнопедагогічні і психологічні аспекти даного феномена розкрито в працях Е. Абдулліна, Л. Азарової, В. Бриліної, Л. Арчажникової, Н. Гуральник, О. Єременко, А. Козир, Н. Мозгальнової, Г. Падалки, В. Петрушина, О.Ростовського, О. Рудницької, Т.Танько, В. Шульгіної, О. Щолокової та ін.

Серед досліджень іноземних науковців, присвячених проблемам формування вокальної, зокрема вокально-виконавської культури майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі професійної підготовки, виділяються роботи китайських науковців (Ван Цзяньшу, Вей Лімін, Лі Чуньпен, Сунь

Гоцян, Чен Дін, Чжан Яньфен та ін.). Встановлено, що вокальне мовлення тісно пов'язане з художнім мовленням та виступає різновидом усного (монологічного) мовлення, виділеного нами з черги специфічних різновидів усного мовлення. З'ясовано, що питання підготовки майбутніх учителів музики до ретрансляції культурних цінностей у творчо-педагогічній діяльності на основі вміння інтегрувати здобуті знання в педагогічній практиці розкрито в науково-методичних дослідженнях недостатньо.

Висвітлено невід'ємну ознаку освіченої, всебічно розвиненої людини – високу мовленнєву культуру: як уміння активно використовувати сучасну літературну мову з усіма багатствами виражальних засобів та властивими літературній нормі – вимові – дієвого інструмента в спілкуванні художньо-літературною мовою вокальної музики. Мовленнєва діяльність розглядається нами під кутом зору її якості (зразковості) у процесі вокального виконавства майбутнього вчителя музики, зокрема, враховано особливості вокально-педагогічної роботи. Виявлено, що мовленнєва культура розглядається науковцями в площині професійного мовлення спеціалістів різних галузевих напрямків. Особливості культури мовлення майбутнього вчителя висвітлено в працях сучасних вітчизняних науковців (І. Гайдаєнко, Н. Бабич, Н. Климова, К. Пасинок, В. Пентиліук та ін.).

Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження дозволив актуалізувати необхідність уведення наступних наукових підходів: системно-цілісного, аксіологічно-оцінного, особистісно-орієнтованого, акустично-фізіологічного та діяльнісно-творчого.

Системно-цілісний підхід на сьогодні залишається актуальним і є одним з напрямків комплексної підготовки – у цілому й за окремими ланками процесу підготовки фахівців. Системно-цілісний підхід виявляє специфіку та особливості вокальної підготовки майбутніх учителів музики, встановлює її закономірності у поєднанні складових: технічної, виконавської та вокально-педагогічної, які складають цілісну кваліфікаційну відповідність на момент досягнення рівня підготовки бакалавра, магістра, а отже, фахівця, готового витримувати умови конкурентоспроможності на ринку праці.

У дослідженні актуалізовано введення *аксіологічно-оцінного підходу* у процес формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики. Це зумовило необхідність уточнення поняття «аксіологізація фахової підготовки», яке інтерпретується як необхідний засвоєний комплекс специфічних фахових знань (ключових категорій аксіології) в поєднанні з набутим практичним, зокрема вокально-мовленнєвим досвідом, що використовується у вокально-виконавській діяльності та виступає основою формування нових фахових якостей особистості вчителя музики, як виконавця, ретранслятора цінностей вокальної культури в навчальному та педагогічному процесах.

Особистісно-орієнтований підхід актуалізує соціальну позицію майбутнього вчителя музики як вокаліста-виконавця, значущість та результативність творчо-педагогічного впливу на соціокультурний простір,

середовище творчої взаємодії. Це дозволяє розглядати особистість суб'єктом сприймання-засвоєння та ретрансляції культурної спадщини вокального гатунку; функціонує у двох векторних поступках: сприймання культурних цінностей вокально-виконавських зразків (вчитель музики – об'єкт культурного впливу); вираження культурних цінностей (вчитель музики – суб'єкт культурної творчості, творець культурних продуктів у якісному творчому самовираженні). Тобто, творча особистість учителя музики у процесі вокального виконавства є культуроцентричною.

Акустично-фізіологічний підхід у дослідженні обумовлено специфікою вокальної підготовки майбутнього вчителя музики в аспекті вокально-технічного розвитку та фахового вдосконалення, на основі отриманих знань у сфері акустики та фізіології. Досягнення акустичної норми можливе лише при точній (конкретизованій) постановці навчального завдання та підбору варіативних методів у його виконанні. Що налагоджує роботу м'язового комплексу голосового апарату та сприяє досягненню осмисленої оцінки власного фонаційного процесу, сприяє досягненню еталонного, або зразкового звучання, завдяки самооцінюванню та самоналаштуванню власної акустично-фізіологічної системи тощо.

Діяльнісно-творчий підхід дослідження ґрунтується на визначенні вокально-творчої діяльності основою, засобом і вирішальною умовою розвитку особистості. Цей підхід вимагає спеціальних зусиль, спрямованих на скрупульозний підбір методів організації навчальної діяльності майбутніх учителів музики, спонукає до відповідної орієнтації мети, змісту, форм та методів навчання, прояву рефлексивних здібностей щодо самопізнання, що передбачає вироблення вмінь цілеспрямовано планувати, організовувати, регулювати, контролювати, аналізувати й оцінювати результативність формування вокально-мовленнєвої культури студентів у навчальній та виконавській діяльності.

Специфіка формування вокально-мовленнєвої культури майбутнього вчителя музики полягає в усвідомленні важливих завдань, адже вдосконалення мовлення співаючого вчителя, потребує пильної науково-педагогічної уваги. Виспіване слово, як і усно-вимовлене, несе виховні смисли. Так, специфічним смислом сповнене спілкування мовою музики, мовою літературно-поетичних смислів, де якість вокального мовлення вчителя музики сприяє розв'язанню специфічних завдань, що виникають у практичній педагогічній діяльності. Співаючий учитель музики – ретранслятор ціннісних змістів вокальної культури підростаючому поколінню, прагне досягнення гуманістично спрямованої мети, пов'язаної з вихованням учнівської молоді, формуванням вокально-мовленнєвої культури підростаючого покоління.

На основі здійсненого аналізу розроблено структуру формування вокально-мовленнєвої культури майбутнього вчителя музики у процесі фахової підготовки, що охоплює такі складові: *мотиваційно-ціннісний, когнітивно-фонаційний, творчо-виконавський компоненти*. У визначенні провідних компонентів означеного педагогічного явища враховувалось, що

якість методичного забезпечення вокально-мовленнєвої підготовки студентів музично-педагогічних факультетів залежить від сформованості позитивного ставлення до самовдосконалення в аспекті якісної ретрансляції вокальних культурних цінностей (мотиваційно-ціннісний компонент); готовності студентів до формування власного тезаурусу вокально-виконавської діяльності (когнітивно-фонаційний компонент); емоційної стійкості та саморегуляції вокально-виконавських дій (творчо-виконавський компонент). Творчо-виконавський компонент синтезує зміст мотиваційного та когнітивно-фонаційного складників формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики. Окреслені основні положення логічно вкладаються в низку функцій вокально-мовленнєвої культури: адаптаційної, культурологічної, пізнавальної, діагностичної, організаційної.

Проаналізувавши вітчизняні та зарубіжні наукові досягнення стосовно виявлення сутності та змісту вокально-мовленнєвої культури, ми пропонуємо наступне авторське тлумачення поняття: **«вокально-мовленнєва культура майбутніх учителів музики»** є *особистісно-значущою якістю фахівця, що характеризується сплавом надбаних і вдосконалених індивідуально-особистісних та професійних якостей у сфері вокально-технологічних досягнень, що виступає уніфікатором педагогічної та виконавської складових фахової підготовки майбутнього вчителя музики – носія та ретранслятора мистецьких цінностей*. Уніфікація передбачає приведення об'єктів формовиваю (вокально-мовленнєвих конструктів) літературної складової вокального твору в монологічному різновиді роботи вокально-фонаційного характеру до єдиного літературно-відповідного формату (близького до літературного першоджерела) у вокально-виконавській діяльності майбутнього вчителя музики.

У **другому розділі** — *«Організаційно-методична модель формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки»* – розкрито сутність та складові організаційно-методичної моделі формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики: розроблено критерії та показники, методика, принципи, педагогічні умови означеного феномена.

До принципів формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики віднесено: принципи культуровідповідності, вокально-мовленнєвої ідентичності, рефлексивності, поліхудожності, професійної спрямованості, інтегративності. Провідним виступає принцип *вокально-мовленнєвої ідентичності*, який орієнтує на те, що вокально-мовленнєва ідентичність є своєрідним фундаментом якісного вокального виконавства. Уведення цього принципу дозволяє швидше та ефективніше формувати у студентів фонетичні навички, що передбачає вихід на осмислений рівень керування стилем та якістю вокального мовлення – змістової структури вокальної підготовки майбутнього вчителя музики, вокаліста-виконавця. Загалом, використання принципу вокально-мовленнєвої ідентичності дозволяє оволодіти фонетичними навичками, поєднавши аутентичну вимову

та ритміко-інтонаційне оформлення вокальної фрази, що сприяє досягненню рівня вокально-мовленнєвої ідентичності – показника еталонності, аутентичності у процесі виконання творів української вокальної класики вітчизняними та іноземними студентами.

На основі розробленої компонентної структури сформованості вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-фонаційний, творчо-виконавський компоненти) визначено **критерії та показники**. Критерієм мотиваційно-ціннісного компонента є *міра особистісної цілеспрямованості до формування вокально-мовленнєвої культури з показниками*: інтерес до музично-виконавської та педагогічної діяльності; зацікавленість у розширенні культурологічних знань; вдосконаленні фахових умінь та навичок; ціннісне ставлення до якості виконання вокальних творів у процесі музично-педагогічної діяльності.

Критерієм когнітивно-фонаційного компонента визначено *ступінь специфічної технічно-виконавської та музично-педагогічної обізнаності*, що схарактеризовано такими показниками: загальнокультурна ерудованість; знання в галузі технічного вдосконалення вокаліста-виконавця; усвідомлення значення прояву внутрішньої культури в діяльності особистості (зокрема в дотриманні орфоепічних норм у вокальному виконавстві україномовного контексту).

Критерієм творчо-діяльнісного компонента визначено *міру сформованості інтерпретаційних умінь щодо виразного відтворення художньо-образного змісту музичних творів у власному виконанні*. Показники: здатність до виконавської інтерпретації музичних творів різних національних культур, зокрема української, та відповідність стильовим напрямкам; уміння використовувати набуті знання та виконавські навички у музично-педагогічній діяльності; здатність до творчого самовираження у процесі якісного вокального виконання творів української класики.

До педагогічних умов віднесено наступні: *професійна спрямованість до самоконтролю орфоепічних норм у співацькій діяльності; дотримання художньо-стильової мовленнєвої відповідності у вокальному виконавстві; спонукання майбутніх учителів музики до творчого самовираження у вокально-виконавській діяльності*.

Педагогічна умова *професійна спрямованість до самоконтролю орфоепічних норм у співацькій діяльності* сприяє забезпеченню чистоти вимови, усуненню діалектів, утворенню «індивідуального формотворення» в межах дотримання літературних норм у вокальному виконавстві, виробленню навичок самостійності. Впровадження даної педагогічної умови сприяє поступовій мінімізації педагогічного керівництва процесом формотворення у вимові тексту вокального твору. Хоча, в періоди початкової роботи над формуванням вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики даний вид діяльності потребує педагогічного контролю.

Друга педагогічна умова – *дотримання художньо-стильової мовленнєвої відповідності у вокальному виконавстві* – надала можливості

кожному студенту долучитись до виконання вокальних творів різних жанрів і стилів задля всебічного збагачення власного репертуару. Зокрема, створення «банку жанрових аналогій», художніх асоціацій, розширили образні уявлення майбутніх учителів музики, сприяли збагаченню вокально-виконавської палітри у процесі формування вокально-мовленнєвої культури.

Третя педагогічна умова – *спонукання майбутніх учителів музики до творчого самовираження у вокально-виконавській діяльності* – забезпечує осмислення творчо-виконавської роботи студента як універсального вчителя новітнього формату, ретранслятора вокальних цінностей у молодіжному середовищі, підготовленого до самореалізації та самопрезентації тощо.

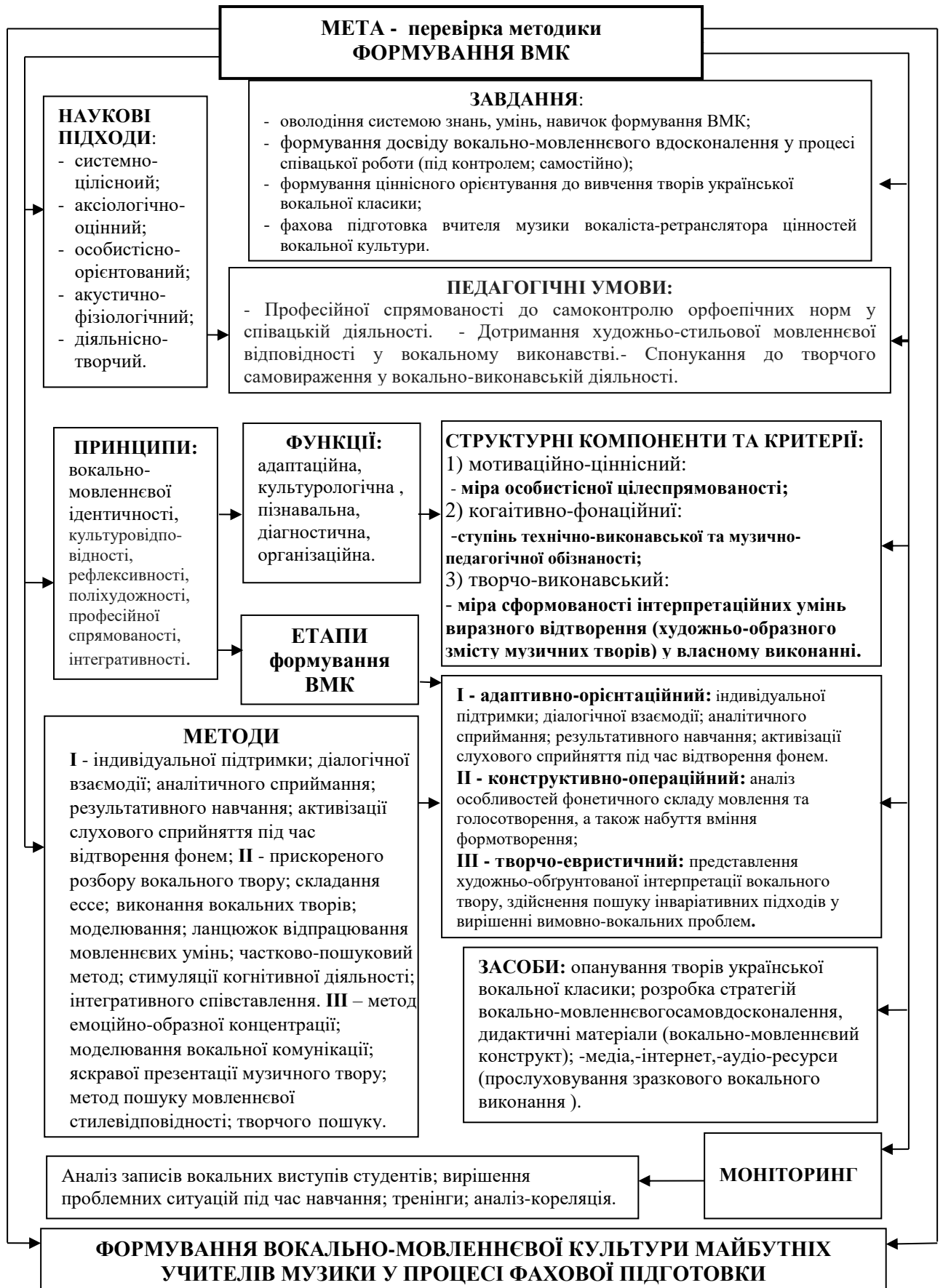
Згідно розроблених педагогічних умов, представлено комплекс *методів* педагогічної роботи з формування вокально-мовленнєвої культури: *інформативних* (повідомлення, презентації), *аналітичних* (пояснення, обговорення, дискусії), *інтегративних* (синхронний та діахронний аналіз, проведення художніх паралелей), *інтерактивних* (діалог, «круглий стіл», «мозковий штурм»), *творчо-діяльнісних* (творчі завдання, концертно-виконавська практика) у послідовному проведенні педагогічної роботи з формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики згідно етапів: 1-й етап – *адаптивно-орієнтаційний*; 2-й етап – *конструктивно-операційний*; 3-й етап – *творчо-евристичний*. Основними *формами* педагогічної роботи визначено: індивідуальні (урок-діалог), групові (наукові семінари, тренінги) та творчо-самостійна робота студентів.

На основі окресленого вище розроблено *організаційно-методичну модель* формування досліджуваного феномена, що від постановки мети, основних завдань охоплює наукові підходи, функції, принципи, педагогічні умови, розроблену компонентну структуру, поетапну методику формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики (рис. 1).

У процесі формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики особливого значення набули перспективи до створення «середовищних культурних осередків» студентів України та Китаю, де відбуватиметься формування нової генерації, в основі якої виступає особистість – вчитель музики новітнього формату, вокаліст-виконавець, ретранслятор вокальних культурних цінностей наступним поколінням.

У третьому розділі – *«Експериментальне дослідження процесу формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики»* – висвітлено хід і результати констатувального, формувального та контрольного експериментів, розкрито зміст методичного забезпечення означеного процесу наведено статистичні дані щодо перевірки запропонованої методики формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики, інтерпретовано й узагальнено результати експериментального дослідження.

Діагностування стану сформованості вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики проводилось на основі розробленого критеріального апарату, відповідно до структури вокально-мовленнєвої культури. Констатувальним експериментом було охоплено 294 респонденти.

Рис. 1. Організаційно-методична модель формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки

Аналіз результатів діагностувального зрізу дозволив узагальнити отримані дані та схарактеризувати три рівні сформованості вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики, а саме: високий, середній та низький.

Високий рівень характеризувався наявністю у студентів ціннісних орієнтацій та виробленої чіткої свідомої установки до формування вокально-мовленнєвої культури. Студенти вільно та самостійно використовували широкий термінологічний словниковий запас і виявляли високий рівень володіння мистецькими знаннями; дотримувалися орфоепічних норм вимови слів під час побудови музичних фраз у музичному творі, а також виявляли вміння формотворення, що знаходиться у прямій залежності від культуротворення у мові; студенти виявляли високий рівень володіння комплексом умінь щодо емоційної саморегуляції та здатність до комунікації; виявляли здатність до художньо-обґрунтованої інтерпретації вокального твору, виявлену з мовленнєвою стилевідповідністю у вокально-фонаційному та вокально-дикційному процесі, а також володіли бездоганим вокальним звуковеденням, мали красивий тембр та використовували його в навчальний та вивиконавський періоди. Такий рівень вокально-мовленнєвої культури на етапі діагностування виявили 8,1 % респондентів.

Середній рівень сформованості вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики позначено певними ознаками осмисленості ціннісного змісту та значення мовних фонематичних конструктів українського вокально-мовного стандарту для художнього виконання вокального твору. Такі студенти сприймали роботу над елементами вокально-мовленнєвої культури переважно конкретного змісту. Процес екстраполяції набутих теоретичних і практичних знань на інші вокальні твори не достатньо усвідомлений. За допомогою викладача студенти під час побудови музичних фраз у музичному творі спроможні були дотримуватись орфоепічних норм під час вимови слів. Демонструючи мистецькі знання, виявляли ознаки репродуктивного характеру в навчальній діяльності, що гальмувало вироблення стійкої самооцінки та комплексу умінь щодо емоційної саморегуляції. Студенти цього рівня визначалися нестійким інтересом до набуття дикційних умінь; середнім ступенем комунікативних, артистичних, творчих умінь. Студенти потребували педагогічної підтримки під час навчальної роботи над елементами вокально-мовленнєвої культури, а також у процесі планування інтерпретації музичного твору (етап діагностування: 51,9 % респондентів).

Низький рівень вокально-мовленнєвої культури охарактеризовано нездатністю до сприйняття та відтворення українських фонем вокального твору, що свідчить про епізодичність мистецьких знань, недостатнє розуміння закономірностей вокальної виразності. Виконання вокального твору студентами цього рівня характеризувалося певним нехтуванням вокального

слова, та зводилося до репродуктивного наслідування виконавських дій, відсутністю особистісного ставлення до навчальної роботи над елементами вокально-мовленнєвої культури, що характеризувалося слабким самоконтролем і неадекватним самооцінюванням. Студенти цього рівня виявляли неефективність роботи власного артикуляційного апарату під час навчальної роботи мело-дикційного та мело-декламаційного характеру, мали несформовані елементарні вокально-технічні вміння. У студентів цього рівня обмежений фаховий тезаурус, проявляється скутість під час навчально-виконавської роботи (у якій засобами формування вокально-мовленнєвої культури виступали вокальні твори українських композиторів-класиків), виявляли слабку ініціативність у процесі як вокально-технічного, так і художнього опрацювання вокального твору. Такий рівень вокально-мовленнєвої культури на етапі діагностування виявили 39,8 % респондентів.

У процесі проведення формувального експерименту створено експериментальну та контрольну групи. Поряд із тим здійснено перевірку дієвості педагогічних умов та методики формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики, яка ґрунтувалася на активізації мотиваційної та когнітивної сфер у процесі навчальної роботи над удосконаленням елементів вокально-мовленнєвої культури. Проведення формувального експерименту підпорядковується особливостям розробленої моделі формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики засобами вокальних творів українських композиторів-класиків, яка спрямовується на вдосконалення фахової підготовки майбутніх учителів музики (див. рис. 1 на с. 11). Поступовість формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики забезпечується розробленим змістом, формами і методами педагогічної роботи за **етапами: (I) адаптивно-орієнтаційний, (II) конструктивно-операційний, (III) творчо-евристичний.**

Перший етап дослідної роботи спрямовано на вироблення у студентів чіткої свідомої установки щодо набуття вокально-мовленнєвої культури, осмислення цінності літературного слова вокального твору, визначення орієнтирів художнього виконання вокального твору. Педагогічну роботу спрямовано на розширення термінологічного словникового запасу, усвідомлення важливості оволодіння мистецькими знаннями, що сприяють розумінню музичних закономірностей, забезпечують основу набуття вокально-мовленнєвих умінь і навичок. Процес засвоєння орфоепічних норм вимови слів супроводжувався використанням педагогічних засобів активізації артикуляційного апарату студентів для розвитку дикційних умінь, вияву художньо-естетичних потреб у вокальному виконавстві та спрямовано на формування позитивного ставлення студентів до вокального мистецтва завдяки **методам: індивідуальної підтримки; діалогічної взаємодії; аналітичного**

сприймання; результативного навчання; активізації слухового сприйняття під час відтворення фонем та ін.

Другий етап формувального експерименту спрямовано на поповнення методичних знань студентів у роботі над літературним текстом вокального твору. Педагогічні завдання спрямовували студентів до когнітивної діяльності під час аналізу та виявлення особливостей фонетичного складу мовлення та голосотворення для набуття умінь формотворення. На цьому етапі викладач спонукав студентів до сприймання, осмислення власних відчуттів під час опрацювання вокально-мовленнєвого матеріалу. Цей процес спрямовувався на формування готовності студентів до набуття власного тезаурусу вокально-моєннєвої виконавської діяльності завдяки **методам**: *прискореного розбору вокального твору; складання ессе; виконання вокальних творів; моделювання; методу «Ланцюжок відпрацювання мовленнєвих умінь»; стимуляції когнітивної діяльності; інтегративного співставлення; частково-пошукових методів тощо.*

Третій етап формувального експерименту спрямовано на забезпечення у студентів стійкої установки до оволодіння мовленнєвою стилевідповідністю (вокально-фонаційного та вокально-дикційного характеру), відпрацювання комплексу умінь щодо емоційної саморегуляції та розвитку здатності до художньої комунікації під час виконання вокального твору. На цьому етапі робота спрямовувалась на формування стійких умінь: представлення художньо-обґрунтованої інтерпретації; здійснення пошуку інваріативних підходів у вирішенні вимовно-вокальних проблем. Даний етап спрямовувався на емоційну саморегуляцію виконавських дій студентів завдяки **методам**: *емоційно-образної концентрації; моделювання вокальної комунікації; яскравої презентації музичного твору; пошуку мовленнєвої стилевідповідності, тощо.* Прикінцевий діагностичний зріз, проведений після формувального експерименту дозволив виявити позитивні зміни у рівнях сформованості вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики (Табл. 1).

Порівняльний аналіз отриманих статистичних даних засвідчив, що після проведення формувального експерименту високий рівень сформованості вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики збільшився на 11,4 %, середній рівень збільшився на 9,5 %. При цьому низький рівень сформованості вокально-мовленнєвої культури студентів зменшився на 20,9 %, що відбулось завдяки переходу респондентів до високого та середнього рівнів. У контрольній групі після проведення формувального експерименту відбулись незначні позитивні зміни, а саме: високий рівень збільшився лише на 2%, середній рівень збільшився на 4,7 %, низький рівень зменшився на 6,85 %. Обробка експериментальних даних з використанням методів математичної статистики підтвердила достовірність отриманих нами даних.

Таблиця 1

**Динаміка формування вокально-мовленнєвої культури у студентів
КГ та ЕГ (%)**

Компоненти	Високий рівень				Середній рівень				Низький рівень			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
	До	Після	Д о	Після	Д о	Після	До	Після	До	Після	До	Після
Мотиваційно-інформаційний	8,2	10,2	7,4	20,25	51,9	56,7	52,6	62,1	39,6	32,8	39,8	17,5
Когнітивно-фонаційний	7,5	10,9	8,1	19,5	51,3	56	51,3	61,4	41	32,8	40,5	18,9
Творчо-виконавський	8,8	9,57	8,7	18,9	50,6	55,4	51,9	60,75	40,3	34,8	39,1	20,25
Загальний показник	8,2	10,2	8,1	19,5	51,3	56	51,9	61,4	40,3	33,5	39,8	18,9

Наведені статистичні дані доводять дієвість та ефективність запропонованої методики формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретико-методичне узагальнення та запропоновано нове вирішення проблеми формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки, що знайшло обґрунтування в авторській методиці формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики та її експериментальній перевірці. Проведене дослідження та виконання всіх поставлених завдань у дисертації дали змогу зробити наступні висновки.

1. У результаті узагальнення наукової літератури було встановлено недостатню розробленість проблеми формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки, що підтвердило актуальність і новизну даної проблеми та вказало на нові пріоритети вдосконалення фахової підготовки, спрямовані на використання традиційних та інноваційних технологій вокального навчання та забезпечення ефективності процесу формування вокально-мовленнєвої культури студентів мистецьких факультетів. Аналіз літератури дозволив визначити теоретико-методологічне підґрунтя процесу формування даного феномена для реалізації забезпечення принципів культуровідповідності та опори на національно-культурні традиції вокального навчання в системі вищої музично-педагогічної освіти України.

2. На основі теоретико-методологічного аналізу обраної проблеми дослідження визначено зміст та специфіку вокально-мовленнєвої культури

майбутнього вчителя музики та подано авторське тлумачення цього поняття, як: *важливої особистісно-значущої якості фахівця, що характеризується сплавом надбаних і удосконалених індивідуально-особистісних та професійних якостей у сфері вокально-технологічних досягнень, що виступає уніфікатором педагогічної та виконавської складових фахової підготовки майбутнього вчителя музики як носія та ретранслятора мистецьких цінностей*. Встановлено, що вокально-мовленнєва культура, як складова вокально-виконавської культури, ґрунтується на кращих традиціях національного вокального мистецтва, вдосконалення якого дає змогу формувати в учнів основи вокально-мовленнєвої культури. Доведено, що структуру вокально-мовленнєвої культури майбутнього вчителя музики становить єдність мотиваційно-ціннісного, когнітивно-фонаційного та творчо-виконавського компонентів.

3. У дослідженні теоретично обґрунтовано критеріально-діагностичний апарат. Критеріями формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики визначено: *міру особистісної цілеспрямованості до формування вокально-мовленнєвої культури; ступінь специфічної технічно-виконавської та музично-педагогічної обізнаності; міру сформованості інтерпретаційних умінь щодо виразного відтворення художньо-образного змісту музичних творів у власному виконанні та їх показники*. Згідно означених критеріїв та показників визначено три рівні сформованості досліджуваного феномена: високий, середній, низький. У результаті констатувального діагностування було виявлено: 8,1% високого, 51,9% середнього і 39,8% низького рівнів сформованості вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики з наданням якісних та кількісних характеристик.

4. У дисертації обґрунтовано *принципи* формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики, а саме: культуровідповідності, вокально-мовленнєвої ідентичності, рефлексивності, поліхудожності, професійної спрямованості, інтегративності. Провідним з них є принцип вокально-мовленнєвої ідентичності, який визначає можливості оволодіння фонетичними навичками у співі вітчизняним та іноземним студентам на основі поєднання аутентичної вимови з ритміко-інтонаційним оформленням вокальної фрази музичного твору, що сприяє досягненню рівня вокально-мовленнєвої культури з позиції ідентичності, як показника аутентичності у процесі виконання творів, зокрема української вокальної класики.

Розроблено *педагогічні умови* формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики: професійна спрямованість до самоконтролю орфоепічних норм у співацькій діяльності; дотримання художньо-стильової мовленнєвої відповідності у вокальному виконавстві; спонукання до творчого самовираження у вокально-виконавській діяльності.

Створено організаційно-методичну модель формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки,

що від постановки мети, основних завдань, охоплює наукові підходи, функції, принципи, педагогічні умови, розроблену компонентну структуру, поетапну методику формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики.

5. Розроблена авторська методика формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки передбачає проведення педагогічної роботи згідно трьох *етанів*: адаптивно-орієнтаційного, конструктивно-операційного та творчо-евристичного. Перший етап спрямовується на розширення мистецького тезаурусу студентів, забезпечення усвідомлення ними важливості оволодіння мистецькими знаннями. Ефективні *методи* педагогічної роботи на цьому етапі такі: індивідуальної підтримки; діалогічної взаємодії; аналітичного сприймання; результативного навчання; активізації слухового сприйняття під час відтворення фонем.

Другий етап спрямований на поповнення методичних знань студентів щодо роботи над літературним текстом вокального твору і передбачає вирішення завдань когнітивного спрямування. На цьому етапі стимулюється використання студентами різних видів пам'яті, сприймання й мислення під час опрацювання вокально-мовленнєвого матеріалу завдяки застосування *методів*: прискореного розбору вокального твору; складання есе; виконання вокальних творів; моделювання; методу «Ланцюжок відпрацювання мовленнєвих умінь»; інтегративного співставлення; стимуляції когнітивної діяльності; частково-пошукових методів.

Третій етап педагогічної роботи забезпечує фіксацію стійкої установки студентів до оволодіння мовленнєвою стилевідповідністю. На цьому етапі у студентів формуються стійкі уміння: з представлення художньо-обґрунтованої інтерпретації вокального твору; зі здійснення пошуку інваріативних підходів у вирішенні вимовно-вокальних проблем. Даний етап роботи забезпечує студентам можливість оволодіти прийомами емоційної саморегуляції виконавських дій за допомогою *методів*: емоційно-образної концентрації; моделювання вокальної комунікації; яскравої презентації музичного твору; мовленнєвої стилевідповідності у вокальному виконавстві тощо. Представлені етапи, забезпечили реалізацію мети та експериментальних завдань відповідно до логіки формування у студентів вокально-мовленнєвої культури у процесі фахової підготовки, а також дозволили експериментально перевірити їх ефективність.

6. Експериментально перевірено ефективність запропонованої методики формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки. Порівняльний аналіз статистичних даних засвідчив, що після проведення формувального експерименту високий рівень сформованості вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музичного

мистецтва збільшився на 11, 4 %, середній рівень збільшився на 9,5 %. При цьому низький рівень сформованості вокально-мовленнєвої культури студентів зменшився на 20,9 %, що відбулось завдяки переходу респондентів до високого та середнього рівнів. У контрольній групі після проведення формувального експерименту відбулись незначні позитивні зміни, а саме: високий рівень збільшився лише на 2%, середній рівень збільшився на 4,7 %, низький рівень зменшився на 6,85 %. Завдяки використанню методів математичної статистики при обробці експериментальних даних було підтверджено достовірність отриманих даних, що доводить дієвість та ефективність запропонованої методики формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів розгляду проблеми формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики України та Китаю у процесі фахової підготовки. Подальших наукових розробок потребують питання формування вокально-мовленнєвої культури з урахуванням специфіки навчання студентів-іноземців на мистецьких факультетах педагогічних університетів України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. *Лю Мяоні*. Особливості музичного навчання студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів Китаю. //Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки: зб. наук. пр. за ред. проф. Тетяни Степанової. – № 4 (59), грудень 2017. – Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2017. – 572 с. С. 311-317.

2. *Лю Мяоні*. Деякі аспекти адаптації китайських студентів у освітньому просторі України. //Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць. – Вип. 23 (28). – К.: НПУ ім. Н.П.Драгоманова, 2017. –156 с. С. 40-46.

3. *Лю Мяоні*. Аналіз процесу сприйняття та відтворення українських фонем китайськими студентами на початковому етапі навчання у класі з постановки голосу. //Науковий вісник Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки: зб.наук.праць за редакцією проф. Тетяни Степанової. - №1 (60), лютий 2018. – Миколаїв: МНУ імені В.О.Сухомлинського, 2018. – 420 с. С.157-162.

4. *Лю Мяоні*. Творчо-виконавський аспект формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики. //Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць. – Вип. 24 (29). – К.: НПУ ім. Н.П.Драгоманова, 2018. –166 с. С. 123-127.

5. *Лю Мяоні*. Педагогічні умови формування вокально-мовленнєвої культури студентів факультетів мистецтв. //Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць. – Вип. 25 (30). – К.: НПУ ім. Н.П.Драгоманова, 2018. –166 с. С. 112 -118.

6. *Лю Мяоні* Creative and performance construct of future music teachers vocal and speech culture. /Творческо-исполнительский конструкт вокально-речевой культуры будущих учителей музыки //“Valorificarea strategiilor inovationale de dezvoltare a învățământului artistic contemporan”: Conferința științifico-practică internațională, Ediția a 2-a, 15-16 iunie 2018/ coord: Tatiana Bularga. – Bălți: S. n., 2018 (Tipogr. "Indigou Color"). – 358 p. С. 249 -258.

7. *Лю Мяоні*. Деякі аспекти формування вокально-мовленнєвої адаптації китайських студентів. //Сучасна мистецька освіта: матеріали I Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського /Укл.: доктор педагогічних наук, професор Козир.А.В. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2017. – 232 с. С. 153-161.

8. *Лю Мяоні* «Ключові аспекти культури вокального мовлення майбутніх учителів музики». //Сучасна мистецька освіта: матеріали науково-практичних читань пам'яті академіка А. Авдієвського /Укл.: доктор педагогічних наук, професор Козир А.В. – К.: імені М.П.Драгоманова, 2018. – 259 с. С. 225-228.

АНОТАЦІЇ

Лю Мяоні. Формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ 2019.

У дисертації досліджено проблему формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки. Здійснено аналіз теоретико-методологічного підґрунтя процесу формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики. Встановлено, що в українській музично-педагогічній практиці існують значні резерви, щодо вдосконалення методики роботи з формування вокально-мовленнєвої культури, складової вокально-виконавської культури. Визначено зміст, специфіку та сутність (авторське тлумачення) поняття «вокально-мовленнєва культура майбутнього вчителя музики», а саме: це важлива особистісно-значуща якість фахівця, що характеризується сплавом надбаних та удосконалених індивідуально-особистісних та професійних якостей в аспекті вокально-технологічних досягнень, виступає уніфікатором педагогічної та виконавської складових фахової підготовки майбутнього вчителя музики, як носія та ретранслятора мистецьких цінностей. Приділено увагу форматуванню нового особистісно-професійного утворення – вчитель

музики новітнього формату – освітянин-універсал, здатний до творчовиконавського спрямування у професійній реалізації.

Обґрунтовано структурні компоненти вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики, визначено основні принципи, критерії і показники в оцінюванні сформованості вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики. Розроблено методiku формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики. Розроблено педагогічні умови та модель формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки. Експериментально перевірено ефективність запропонованої методики формування вокально-мовленнєвої культури майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки.

Ключові слова: фахова підготовка вчителя музики, вокально-мовленнєва культура, вокальні культурні цінності.

Лю Мяони. Формирование вокально-речевой культуры будущих учителей музыки в процессе профессиональной подготовки. – Квалификационная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев 2019.

В диссертации исследована проблема формирования вокально-речевой культуры будущих учителей музыки в процессе профессиональной подготовки. Осуществлен анализ теоретико-методологической основы процесса формирования вокально-речевой культуры будущих учителей музыки. Установлено, что в украинском музыкально-педагогической практике существуют значительные резервы, по совершенствованию методики работы по формированию вокально-речевой культуры, составляющей вокально-исполнительской культуры. Определены содержание, специфика и сущность (авторское толкование) понятия «вокально-речевая культура будущего учителя музыки», а именно: это важное личностно-значимое качество профессионала которое характеризуется сплавом приобретенных и усовершенствованных индивидуально-личностных и профессиональных качеств в аспекте вокально-технологических достижений, выступает унификатором педагогической и исполнительской составляющих профессиональной подготовки будущего учителя музыки, носителя и ретранслятора ценностей искусства. Уделяется внимание форматированию нового личностно-профессионального образования – учитель музыки новейшего формата – педагог универсал, подготовленный к творческо-исполнительскому направлению в профессиональной реализации.

Обоснованно структурные компоненты вокально-речевой культуры будущих учителей музыки, определены основные принципы, критерии и показатели в оценке сформированности вокально-речевой культуры будущих учителей музыки. Разработана методика формирования вокально-речевой

культуры будущих учителей музыки. Разработаны педагогические условия и модель формирования вокально-речевой культуры будущих учителей музыки в процессе профессиональной подготовки. Экспериментально проверена эффективность предложенной методики формирования вокально-речевой культуры будущих учителей музыки в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: профессиональная подготовка учителя музыки, вокально-речевая культура, вокальные культурные ценности.

Liu Miaoni. Formation of vocal and speech culture of future music teachers in the process of professional preparation. - Qualified scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for the grant of the degree of Candidate of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.02 "Theory and Methodology of Music Education."- National Pedagogical Dragomanov University. - Kyiv, 2019.

The dissertation presents the results of the study of the formation of vocal and speech culture of future music teachers in the process of professional preparation. The process of formation of vocal and speech culture takes place during the course of vocal training, which accompany all stages of work on vocal work. The phenomenon of vocal and speech culture from the point of view of physiology, psychology, pedagogy, music pedagogy is proved, which proves its universal interdisciplinary potential and determines the paradigmatic concept of research.

Formation of vocal and speech culture is presented as an attribute of pedagogical, methodical, vocal-performing and vocal-speaking perfection of specialists. Meanwhile, it is shown that at the stage of integration of the national higher education system into the European educational space the problem of forming the culture of future music teachers in higher pedagogical school makes special sense. It is theoretically substantiated and shown that the vocal and speech culture of future music teachers, means the personality-significant quality of a specialist, characterized by an alloy of acquired and improved individual-personal and professional qualities in the aspect of vocal and technological achievements and are unified music as a carrier and repeater of artistic values.

The structural components of the vocal and speech culture of future music teachers are justified, the basic principles, criteria and indicators in assessing the formation of the vocal and speech culture of future music teachers are determined. A technique for the formation of vocal and speech culture of future music teachers has been developed. Pedagogical conditions and a model for the formation of vocal and speech culture of future music teachers in the process of training have been developed. The effectiveness of the proposed methodology for the formation of vocal and speech culture of future music teachers in the process of training has been experimentally verified.

Keywords: professional training of future music teacher, vocal and speech culture, vocal cultural values.